

ZAKROCZYM

Lokalizacja (historyczna i współczesna)

ZAKROCZYM, dawna ziemia zakroczymska województwa mazowieckiego (ob. powiat płoński, województwo mazowieckie) / dekanat zakroczymski diecezji płockiej – prowincja polska zakonu kapucynów (ob. dekanat zakroczymski diecezji płockiej – prowincja warszawska św.św. Wojciecha i Stanisława zakonu kapucynów), kościół konwentualny pw. św. Wawrzyńca, prezbiterium, fragmenty polichromii

Datowanie (z fazami)

lata 30. XVII w. (?)

Fundator / fundatorzy (odpowiednio do faz)

nieustalony, być może związany z miejscową parafią lub miastem

Wykonawcy (osoby, warsztat, krąg artystyczny) – pierwotni i wtórni

nieznani

Historia powstania

Kościół pomocniczy (dawny grodowy) pw. św. Wawrzyńca ufundowany przed 1498 r. w drewnianej formie, z dobudowaną na początku XVI w. boczną kaplicą Trębskich, nowy także drewniany ok. 1547, w funkcji filialnego, z boczną kaplicą sprzed 1641 dedykowaną św. Anny, nakładem Gołyńskich, w 1714 realizacja nowego kościoła w formie jednonawowej, 1757-1765 budowa obecnego kompleksu klasztornego połączona z rozbudową poprzedniej świątyni do formy trójnawowej.

Przekształcenia, remonty, konserwacje

Świątynia kapucyńska przebudowana 1826 z utworzeniem za parawanowym ołtarzem głównym piętrowego chóru zakonnego, 1948-1952 przeniesienie chóru do pomieszczeń przy północnej ścianie prezbiterium i likwidacja dotychczasowych, wtórnych podziałów tej części. Zapewne wtedy odsłonięcie dwóch eksponowanych obecnie fragmentów nowożytniej polichromii z motywami heraldycznymi, 1963 zinwentaryzowane w dokumentacji konserwatorskiej. Od 1987 r. ich stan nie uległ zmianie.

Kompozycja / układ

Motywy heraldyczne zachowane na ścianach bocznych prezbiterium, u nasady półkolistego zamknięcia, ujęte kartuszami o formach okuciowo-zwijanych (Rollwerk-Scheiffwerk) z insygniami i fragmentarycznie zachowanymi syglami, po lewej: herb Królestwa Polskiego – biały orzeł w koronie na czerwonym tle z godłem Snopek dynastii Wazów w tarczy na piersi, ujęty ciemnogrowym obramieniem z jaśniejszymi taśmami, listwami i wolstkami, w zwieńczeniu *corona clausa*, wokół w dwóch rzędach sygle: V IV / [D] G / [R] [P] / [M] [D] [L], odnoszące się do osoby króla Władysława IV Wazy (daty życia: 1595-1648, rządy od 1632), po prawej: bardzo zbliżony kształtem kartusz z herbem Pomian w miejsce tarczy, insygniami biskupimi – infułą, podwójnym krzyżem i pastorałem, oraz syglami w trzech rzędach: [S] L / D G / E P, które odnoszą się do Stanisława z Łubnej Łubieńskiego, biskupa płockiego (1574-1640, rządy od 1627).

Ikonografia

Przedstawienia heraldyczne króla i biskupa zgodne z innymi współczesnymi, np. z nagrobka biskupa Stanisława Łubieńskiego w katedrze w Płocku (1640).

Analiza formalno-stylistyczna

Typ obramień obu niemal identycznych kartuszy prezentuje modne jeszcze w latach 30. XVII w. formy manieryzmu niderlandzkiego, rozpowszechnione szeroko w całej Europie Środkowej i Rzeczypospolitej dzięki wydawnictwom wzornikowym m.in. Cornelisa Florisa de Vriendt (1514-1575, wyd. 1555-1557) z Antwerpii, Jana Veredemana de Vriesa z(1527-1609, wyd. 1565) z Amsterdamu i in.

Źródła i literatura przedmiotu

Warszawa, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Dział Ewidencji i Rejestru Zabytków Ruchomych, karty nr WAX 000007521-000007522, czerwiec 1963, oprac. O. Puciata; Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. XI: *Dawne województwo warszawskie*, red. I. Galicka, H. Sygietyńska, z. 10: *Nowy Dwór Mazowiecki i*

okolice, oprac. I. Galicka, H. Sygietyńska oraz C. Głuszek, A. Gruszecki i D. Kaczmarzyk, Warszawa 1987, s. 72.

Fotografie:

Zakroczym, kościół kapucynów pw. św. Wawrzyńca, zamknięcie prezbiterium, ściana północna, kartusz herbowy króla Władysława IV Wazy z syglami, ok. 1627-1640, wyk. niezidentyfikowany warsztat lokalny, fot. MW, 2019

Zakroczym, kościół kapucynów pw. św. Wawrzyńca, zamknięcie prezbiterium, ściana południowa, kartusz herbowy biskupa płockiego Stanisława Łubieńskiego, ok. 1627-1640, wyk. niezidentyfikowany warsztat lokalny, fot. MW, 2019